

З ГУМОРЕСОК А. ЧЕХОВА.*)

І. Вилізло шило з мішка.

Селянськими кіньми, приватними дорогами, заховуючи найстрашнійше інкогніто, спішив Петро Петрович Посудін до повітової містини Н., куди взивав його анонімний лист, який він одержав.

„Зловити на горячій учинку... Упасти як сніг на голову... мріяв він ховаючи своє лице в ковнір. — Нарobili плюгавства, поганці, тай раді, думають, що кінці в воду поховали... Ха-ха... Представляю собі їх перестрах і здивованє, коли в сам найбільший празник почують: „А дайте-но сюди Тяпкіна-Ляпкіна!“**) То-то переполох буде! ха-ха...”

Набавившись мріями до схочу, Посудін завів розмову зі своїм візником. Як чоловік, жадний популярности, він поперед усього поспитав про самого себе:

— А Посудіна ти знаєш?

— Як його не знати! — усьміхнув ся візник. — Знаємо ми його!

— Чому-ж ти сьмієш ся?

— Дивна річ! Кожного найостатнійшого писаря знаєш, а щоб Посудіна не знати! На те його й тут поставлено, щоб його всі знали!

— Се так... Ну, що? Щож ти думаєш про нього? Добрий він?

— Нічого собі... — позіхнув візник. — Добрий пан, знає свою роботу... Ще нема два роки, як його тут прислали, а вже наробив саламахи!

*) »Сочиненія», т. І і ІІ, 1900. **) З »Ревізора», Гоголя.

— Щож він такого зробив?

— Багато доброго зробив, дай йому Боже здоровля! Зелізняцю постарав, Хохрюкова в наших повіті зі служби відправив... Не було границь тому Хохрюкову... Шельма був, крутій, усі попередні за ним руку держали, а приїхав Посудін — і викурив Хохрюкова до чорта, наче його й не було... Так, брате! Посудіна, брате, не підкупиш, ні-ї! Давай ти йому хоч сто, хоч тисячу, а він тобі не візьме гріха на душу... Ні-ї!

— Слава Богу, хоч із сеї сторони мене зрозуміли! — подумав Посудін тріумфуючи. — Се добре!

— Образований пан... — говорив дальше візник, — не гордий... Наші їздили до нього на скаргу, а він з ними наче з паннами: всім руку подає, викає, сідати просить... Горячий такий, швидкий... Слова по людськи не скаже, а все — фирк, фирк! — І вільним кроком, або як не буде ходити, анї суди Боже, а все лиш бігцем, лиш бігцем! Люди не встигли йому ще слова сказати, як він уже: „Запрягай коні!“ і просто сюди... Приїхав і все облазив... анї конійки не взяв. Далеко ліпше, ніж перше! Розуміється, і давнійший добрий був. Показний собі, поважний, в цілій губернії ніхто звинкйше від нього не кричав... Бувало, як їде, то на десять верст чути; але що до зверхнього або й що до внутрішніх справ, то теперішній далеко спритнійший! У теперішнього в голові сто раз більше того мозку... Одно лише зле... Зовсім добрий чоловік, та лише біда: піяк!

— На, маєш, бабо! — подумав Посудін.

— Звідки-ж ти знаєш, — спитав він, — що я... що він піяк?

— Воно, розуміється, ваше благородіє, сам я його п'яного не бачив, не буду брехати, але люди розповідали! І люди його п'яного не бачили, а така вже слава про нього йде... При людях, чи в гості піде, чи на балі або в компанії — ніколи не п'є. Дома хлєпче... Встане рано, протре очі і перша робота — горілки! Камердін принесе йому склянку, а він уже другої просить... Так він цілий день хлєє. І що ви на те скажете: п'є, і ні знаку! Значить, уміє себе держати. Бувало як наш Хохрюков упеться, то не то що люди, але й собаки виють. А у Посудіна і ніс не почервоніє! Запреться у себе в кабінеті і хлєпче... Щоб люди не помітили, він собі при столі приробив скриньку з руркою. Усе в тій скринці горілка... Нагнеться до рурочки, потягне і вже п'яний... В кареті також, у портфелю...

— Відки вони знають! — подумав зі страхом Посудін. — Боже мій, навіть і се відомо! Яка погань...

— А ось також що до жіночого роду... Шельма! — Візник засьміяв ся і покрутив головою. — Паскуда тай тільки: Аж де-сять у нього тих... тих... вертух... Дві у нього дома живуть... Одна у нього, отта Настасія Іванівна, наче за господиню, друга, — як вона, до чорта? — Людмила Семенівна, на-штальт писарка... Найважнійша з усіх Настасія. Що вона забagne, те він і робить... Так ним вертить, наче лис хвостом. Велика власть їй дана. І його так не боять ся, як її... Ха-ха... А третя вертуха сидить на Качальній вулиці... Сором!

— Навіть імена знають! — подумав Посудін червоніючи. — І хтож знає? Хлоп-фірман... що в місті ніколи й не бував!... Яка погань... паскуда... ординарність!

— Звідки-ж ти се все знаєш? — запитав він подразненим голосом.

— Люди розказували... Сам я не бачив, а чув від людей. Та хіба трудно довідатись? Камердінови або фірманови язика не відріжеш... Тай сама Настасія ходить по всіх закутках, тай хвалить ся своїм бабським щастем. Перед людським оком не скриєш ся... Он також узяв собі спосіб той Посудін тихцем на слідства їздити... Попередній, бувало, як схоче куди їхати, то місяць наперед дає знати, а коли їде, то такий галас, шелест, крик, що не дай Господи! І наперед нього женуть на конях і за ним і по боках. Приїде на місце, виспить ся, наїсть тя, нап'єть ся і далі же по службових справах гортанку дерти. Подре гортанку, потунає ногами, знов виспить ся і знов так само назад... А теперішній, як що почує, то конче тихцем хоче поїхати, скоро, щоб ніхто не знав і не видав... По-о-тіха! Вийде, розумієть ся, з дому, аби урядники не бачили, і на залізницю... Доїде до стації, до якої йому потрібно, і не то щоб узяв поштові коні або щось по панськи, а конче хлопські наймає. Позавиваєть ся як баба і цілу дорогу хрипить, наче старий пес, щоб його по голосі не пізнали. Мало кишок во сьміху не порвеш, як люди розказують... Їде, дурний, і думає, що його пізнати не можна. А пізнати його, та ще тямущому чоловікови — тьфу, як раз плюнути...

— Як же його пізнають?

— Зовсім просто. Перше, як наш Хохрюков тихцем їздив, то ми його по тяжких руках пізнавали. Коли подорожний бє по

зубах, то значить, що се Хохрюков. А Посудіна відразу можна побачити... Звичайний пасажир поводить ся по просту, а Посудін не такий, щоб простогу у себе держати. Приїде, скажім, от, хоч би на поштову стацию і починає... Йому і смердить і душно і холодно... Йому й курята давай і овочів і конфітурів усяких... На стациях уже знають: коли хто зимою жадає курят і овочів, то се є Посудін. Коли хто говорить начальникови „дорогий мій“ і сопе людям за ріжними дурницями, то й побожити ся можна, що се Посудін. І заносить від нього не так, як від людей, і спати лягає своїм способом... Ляже на стациї на софі, покропить коло себе перфумою і прикаже коло подушки три свічки поставити. Лежить і документи читає... Тут уже не тільки начальник, але й кітка доглупаєть ся, що се за чоловік...

— Правда, правда... — подумав Посудін. — І як то я перше сього не знав!

— А кому сего потреба, то й без овочів і курят довідаєть ся. Телеграфом усе відомо... Хоч як ти не завивай рила, хоч як не ховай ся, а вже тут знають, що їдеш. Очікують... Посудін ще з дому не виходив, а тут уже — прошу покійно, все готове! Приїде він, щоб їх на місці зловити, слідство розпочати або кого скинути, а вони з нього самого насміють ся. Хоч ти, скажуть, ваша світлість, і тихцем приїхав, а дивись: у нас усе чисто!... Він покрутить ся, покрутить ся, тай з тим поїде, з чим приїхав... Тай ще похвалить, подасть усім руку, попросить вибачити, що потрівожив... Ось як! А ти як думав? Хо-хо, ваше благородіє! Народ тут спритний один в одного!... Аж подивитись мило, які вони до чорта! Та ось хоч би нинішній випадок узяти... Іду я нині рано в порожні, а против мене зі стациї летить Жид, буфетник. „Куди — питаю — ваше жидівське благородіє їдеш?“ А він і каже: „До міста Н. везу вино і перекуски! Там сьогодні Посудіна ждуть!“ А що, хитро? Посудін може ще тільки збираєть ся їхати, або завиває лице, щоб його не пізнали. Може вже й їде і думає собі, що ніхто не знає і не відає, що він їде, а вже для нього, як ти собі думаєш, готове і вино і семга (риба) і сир і всілякі перекуски... Га? Їде він і думає: „Кінець вам, хлопці!“ А хлопцям і не в голові! Нехай їде! Ми вже давно все сховали!

— Назад! — захрипів Посудін. — Їдь навад, скотино! — І здивований візник завернув назад.

II. Кінське назвисько.

Пенсіонованого генерал-майора Булдєєва боліли зуби. Він полоскав рот горілкою, коняком, прикладав до болючого зуба тютюновий попіл, опіум, терпентину, нафту, мазив лице йодом, в ухах мав вату намочену в спирті, але все те не помагало або робило нудноту. Приїздив доктор. Він пошпортав у зубі, записав хіну, але й се не допомогло. На пропозицію вирвати болячий зуб, генерал відповів відмовою. Всі дома — жінка, діти, слуги, навіть кухтих Петрик пропонували кождий свій спосіб. Між иньшими і економ Булдєєва Іван Єлисеїч прийшов до нього і порадив лічитись зашептуванєм.

— Тут у нашім повіті, ваша екселенціє, — сказав він, — буде десять літ тому, служив акцизник Яків Василич. Зашептував він зуби — перший сорт. Бувало відвернеть ся до вікна, пошепче, поплює і як рукою зняв! Сила така йому дана...

— Деж він тепер?

— А після того, як його з акцизи відправили, в Саратові, у тещі він. Тепер тільки з зубів і живе. Коли лише кого заболить зуб, то й ідуть до нього, помагає... Тамошнім саратовським дома у себе поміч дає, а як хто з иньших міст, то по телеграфу. Пішлїть йому, екселенціє, депешу, що ось так і так... раба божого Олексія болять зуби, прошу допомогти! А гроші за ліченє почтою пішлете.

— Дурниця! Шарлятанство!

— А ви попробуйте, ваша екселенціє! До горілки великий охотник, живе не з жінкою, а з Німкою, сварливий, але можна сказати: чудодійний добродій!

— Пішли, Олесю! — благала генералова. — Ти ось не віриш в зашептуванє, а я на собі досьвідчила! Хоч ти й не віриш, але чому б не післати? Рука від того не відлетить!

— Ну, добре! — згодив ся Булдєєв. — Тут не тільки до акцизного, але й до чорта депешу пішлеш... Ох! не годен я вже! Ну, де твій акцизний живе? Як до нього писати?

Генерал сїв при столі і взяв перо в руку.

— Його в Саратові кождий пес знає! — сказав економ. — Будьте ласкаві писати, ваша екселенціє, Саратов, значить... Його благородію добродію Якову Василичу... Василичу...

— Ну?

— Василичу... Якову Василичу... А на назвиско? А назвиско ось і забув!... Василичу... До чорта... Як же його по назвиску? Ось як сюди я йшов, то памятав... Позвольте лиш...

Іван Єлисеїч підняв очі до стелі і зарухав устами. Бульдєєв і генералова вичікували нетерпеливо.

— Ну, щож? Скорше думай!

— Зараз... Василичу... Якову Василичу... Забув! Таке собі просте назвиско... наче кінське... Кобилін? Ні, не Кобилін! Чекайте-но... Чи не Жеребцов? Ні, і не Жеребцов! Памятаю, що назвиско кінське, але яке — вилетіло з голови...

— Жеребятніков?

— Ні! Чекайте-но... Кобиліцин... Кобилятніков... Кобельов...*)

— Се вже песяче, а не кінське! Жеребчіков...

— Ні, й не Жеребчіков... Лошадїїн...**) Лошаков... Жеребкін... Все не те!

— То як же я буду писати до нього? Подумай же!

— Зараз. Коників... Кобилкін... Коренной...***)

— Коренніков? — запитала генералова.

— Ні! Пристяжкін..†) Ні, не те! Забув!

— То по щож ти, до чорта, з порадами лізеш, коли забув? — розсердився генерал. — Йди геть відси!

Іван Єлисеїч поволи вийшов, а генерал ухопився за лице і почав ходити по покоях.

— Ой батеньки! — кричав він. — Ой мамунцю рідна! Ох, сьвіта білого не бачу!

Економ вийшов у сад і зачав пригадувати собі назвиско акцизника.

— Жеребчиков... Жеребковський... Жеребенко... Ні, не те! Лошадинський... Лошадевич... Жеребкович... Кобиланський...

Трошки згодом його покликали до панів.

— А що, пригадав? — запитав генерал.

— Ні, експеленце!

— А може Конявський? Лошадніков? Ні?

І всі дома на випередки зачали винаходити назвиска. Перейшли весь вік, роди і породи коний, згадали гриву, копита, упряж... В цілім домі, в саді, в челядній і в кухні люди ходили в кута в кут і потираючи чоло шукали назвиска...

*) Кобель — пес. **) Лошадь — кінь. ***) Коренной — борозний.

†) Пристяжний — підручний.

Економа раз-у-раз кликали до дому.

— Табунов? — питали його. — Копитін? Жеребовський?

— Ні! — відповідав Іван Єлисеїч і піднявши очі в гору думав голосно дальше: — Коненко... Конченко... Жеребєєв... Кобилєєв...

— Тату! — кричали з дїточої кімнати. — Тройкін! Уздечкін!

Заворухився цілий двір. Знетерпеливлений і змучений генерал обіцяв дати пять рублів тому, хто згадає правдиве назвисько і за Іваном Єлисеїчем стали ходити цілими громадами.

— Гнедов! — говорили йому. — Рисістий! Лошадицький!

Але настав і вечір, а назвиська ще так і не знайшли. І спати полягали не піславши телеґрами.

Генерал не спав цілу ніч, ходив з кута в кут і стогнав... О третій годині рано він вийшов з дому і застукав у вікно до економа.

— Чи не Мерінов може? — спитав він плачливим голосом.

— Ні, не Мерінов, ексцеленце! — відповів Іван Єлисеїч і зітхнув, почуваячись до вини.

— А може назвисько не кінське, а яке иньше!

— Правдиве слово, ексцеленце, кінське... Се я дуже добре памятаю!

— Який-бо ти, брате, без памяти... Для мене тепер се назвисько, здасться мені, дорожше понад усе на світі! Зовсім уже я змучений!

Рано генерал знов післав по лікаря.

— Нехай рве! — рішив він. — Не маю сили більше терпіти...

Приїхав доктор і вирвав болячий зуб. Біль утих і зараз же генерал успокоївся. Зробивши своє і діставши що належить за працю лікар сів на свою бричку і поїхав до дому. За брамою на полі він здивав Івана Єлисеїча... Економ стояв на краю дороги і дивлячись зі скупленою увагою собі під ноги про щось думав. Судячи по зморщках, що вкривали його чоло, і по виразі очий, його думки були напружені, тяжкі...

— Буланов... Черевсїдельніков... — муркотів він. — Засупонїн... Лошадевський...

— Іване Єлисеїчу! — звернув до нього доктор. — Чи не міг би я, голубчику, купити у вас во пять кірців вівса? Мені продають наші селяни овес, але поганенький...

Іван Єлисеїч тупо поглянув на доктора, якось дико всміхнувся і не сказавши у відповідь ні одного слова, сплеснув руками, побіг до двора так скоро, наче за ним летів скажений пес.

— Пригадав, ексцеленціє! — крикнув він радісно, не своїм голосом, влітаючи в кабінет до генерала. — Пригадав, дай Боже здоровля докторови! Овсов! Овсов, назвиско акціоніка! Овсов, ексцеленціє! Посилайте депешу Овсову!

— Ось тобі! — сказав з погордою генерал, тичучи йому в лице дулю. — Не треба мені тепер твого кінського назвиска! Ось тобі!

III. Мнюх.

Літній ранок. В повітрі тишина, тільки на берегах тріскоче полевий коник та десь несміло туркоче горлиця. На небі стоять нерухомо пірнасті хмарки, подібні до розсипаного снігу... Коло купальні, яку саме тепер ставлять, шемечеться в воді під зеленими ивами тесля Гарасим, високий, худий чоловік, з рудою, кучерявою головою і з лицем порослим волоссям. Він сопе, надувається і моргаючи сильно очима силується витягнути щось з під коріння иви. Його лице покрите потом. На сяжені від Гарасима стоїть по шию в воді тесля Любим, оба в сорочках і штанах. Оба посиніли в змива, бо вже більше ніж годину сидять у воді...

— Та що ти все рукою штовхаєш? — кричить горбатий Любим, дріжачи як у пропасниці. — Ти капустяна голово! Ти його тримай, тримай, а то втече проклятущий! Тримай, кажу!

— Не втече... Куди йому тікати? Він під коріннячку захавався... — каже Гарасим захриплим, глухим басом, що йде не з гортанки, а з глибини живота. — Слизький він, поганець і вхопити нема за що!

— Хапай його за зяви, за зяви!

— Та не видно, де ті зяви... Чекай-но, ухопив за щось... За губу вхопив... Кусає, поганець!

— За губу не тягни, не тягни, бо випустиш! За зяви бери, за зяви! — Знов зачав рукою штовхати. — Ай, який же тупий з тебе чоловік, най Бог боронить! Хапай!

— „Хапай!“ — покривляється Гарасим. — Який мені командир найшовся... — Йди тай сам хапай, чорте горбатий... Чого стоїш?

— Та я-б ухопив, коби то можна... Я-ж такого малого росту, що хіба можу під берегом стояти? Там глибоко!

— Нічого не шкодить, що глибоко... Йди вплав...

Горбун розмахує руками, підпливає до Гарасима і хапаєть ся за гильки. Але зараз за першим разом, коли спробував стати на ноги, він пірнає з головою і пускає бульки.

— Я-ж казав, що глибоко! — каже він, завертаючи злісно очима. — На карку тобі сяду, чи що?

— А-ну стань на коріняку... Коріняк тут багато, наче драбина...

Горбун намацав ногою коріняку і вхопившись відразу за кілька гильок стає на неї... Знайшовши рівновагу і уміцнившись на новій позиції він згинаєть ся і стараючись не набрати в рот води зачинає правою рукою нишпорити межі коріняками. Рука його плутаючись у водоростах і посуваючись по слизькій моху, що покриває коріняки, натрапляє на острі кліщі рака...

— Ще тебе, чорте, тут не видали! — каже Любим і зі злістю викидає рака на беріг.

Вкінці рука його натрапляє на руку Гарасима і спускаючись по ній доходить до чогось слизького, вимного.

— Ось він, ось! — усміхаєть ся Любим. — Здо-о-ровий, непотріб... Відстав іно пальці, я його зараз за зяви... Чекай-но, не штовхай ліктем... я його зараз... зараз, коби тільки вхопити добре. Далеко він, непотріб, під коріняку заліз, нема за що й ухопити... До голови дібрати ся трудно... Тільки черево намацаєш... Убий мені на карку комара — кусає! Я таки зараз... під зяви його... Заходи з боку, пхай його, пхай! Штовхай його пальцем!

Горбун надувши щоки і заперши в собі дух витріщує очі і здаєть ся, вже й лізе „під зяви“, але як раз тепер гильки, за які він лівою рукою держав ся, обломлюють ся і він стративши рівновагу — бух у воду! Наче налякані філясті круги утікають від берега, а на місці упадку скачуть бульки. Горбун випливає і порекаючи хапаєть ся за гилі.

— Втопиш ся ще, чорте, прийдець ся відповідати за тебе! — хрипить Гарасим. — Вилази, чорт тебе бери! Я сам витягну!

Зачинаєть ся лайка... А сонце пече й пече. Тіни стають коротші і зникають у самих собі, як ріжки слимака... Висока трава нагріта сонцем зачинає видавити з себе нудкий, медовий запах. Уже недалеко полудне, а Гарасим і Любим усе ще нишпорять під ивою.

Захриплий бас і перемерзлий пискливий тенор безнастанно коло-
тять тишину літньої днини.

— Тягни його за зяви, тягни! Чекай, я його випхаю! Та
куди лівеш з кулачиском? Пальцем, а не кулаком — рило! З боку
заходи! З лівого боку заходи, з лівого, бо з правого калабана!
Ще попадеш чортови в зуби! Тягни за губу!

Чути тріск батога... По спадистім березі пастух Юхим жене
череду до води. Пастух, старий дід з одним оком і кривим ротом,
звісивши голову дивиться під ноги. Насамперед підходять до
води вівці, за ними коні, за кіньми корови.

— Поштовхай його зпід споду! — чує він голос Любима. —
Пересунь палець! Та ти глухий, до чорта, чи що? Тьфу!

— А кого то ви, братчики? — кричить Юхим.

— Мнюха! Анї суди Боже витягнути! Під корінячку заліз!
Заходи з боку! Заходи, заходи!

Юхим якусь хвилю споглядає зпід ока на рибалок, а опісля
скидає постолі, знімає з плечий мішок, скидає сорочку. Щоб
скинути й штани, не стає йому терпцю і він перехрестившись та
розмахуючи худими, чорними руками лізе в штанах у воду...
З п'ятьдесять кроків він іде по намулистім дні, а далше вплав.

— Чекайте, хлопці! — кричить він. — Чекайте! — Не тя-
гніть його як будь, а то випустите! Треба знати як...

Юхим пристає до теслів і всі три штовхаючи один одного
ліктями й колінами, сопучи та лаючись топчуться на однім мі-
сці... Горбатий Любим заметушившись кашляє сильно й судорожно.

— Де пастух! — чути з берега крик. — Юхи-нме! Пастуше!
Де ти? Череди в сад залізли! Гони, гони з саду! Гони! Та деж
він, старий опришок?

Чути мужеські голоси, потім жіночі... Ізза штахетів пав-
ського саду показується Андрій Андрієвич у шляфроку з пер-
ського шалі і з газетою в руці... Він дивиться допитливим погля-
дом в напрямі криків, що лунають від ріки і потім скоренько
дрібоче до купальні...

— Що тут сталося? Хто горлає? — питає він строго, по-
бачивши ізза гиліак иви три мокрі голови рибалок. — Що ви тут
метушитесь?

— Ри-рибку ловимо... — щебече Юхим, не підводячи
голови.

— Дам я тобі рибку! Черета в сад зайшла, а він собі рибку!... Коли-ж купальня буде готова, до чорта? Два дні вже робите, а де ваша робота?

— Бу-буде готова... — хрипить Гарасим. — Літо велике, встигнеш іще, вашескородіє, викупати ся... Пфрр... Ані руш тут з мнюхом упоратись... Заліз під коріняку і наче в норі: ні сюди, ні туди...

— Мнюх? — питає пан і очі його заблистіли, наче хто помастив. — То тягнїть його скорше!

— Даси пів карбованця... Коли подужаєм... Здоровенний мнюх, як твоя купчиха... Варт пів карбованця... за роботу... Не мни його, Любиме, не мни, а то замучиш! Підноси зі споду! Тягни коріняку до гори, добрий чоловіче... як тебе? До гори, а не в долину, чорте! Не махай ногами!

Минає п'ять мінут, десять... Пана бере нетерплячка.

— Василю! — кричить він, звернувшись у сторону двора. — Василю! Закличте мені Василя!

Прибігає візник Василь. Він щось жує і тяжко дихає.

— Лізь у воду! — приказує йому пан. — Поможи їм витягнути мнюха... Мнюха ніяк не можуть витягнути!

Василь роздягаєть ся скоренько і лізе в воду.

— Я зараз таки... — муркоче він. — Де мнюх? Я його зараз... Ми його за хвилику! А ти лїпше йди, Юхиме! По що тобі старому не в своє діло мішати ся? Котрий тут мнюх? Я його в сю мінутку... Ось він! Пустіть руки!

— Та по що пустіть руки? Ми й самі знаємо: пустіть руки! А ти витягни!

— Та хіба його так витягнеш? Треба за голову!

— А голова під корінякою! Знаємо ми се, дурню!

— Ну, не лай ся, бо ще що обірвеш! Голота!

— При добродію панови тай такі слова... — щебече Юхим. — Не витягнете ви його, братчики! Дуже вже цікаво він тут засїв!

— Почекайте тільки, а його зараз... — говорить пан і зачинає з поспіхом роздягати ся. — Чотирьох вас тут дурнів і мнюха не можете витягнути!

Роздягнувшись Андрій Андрієвич чекає хвилику, щоб охолдитись і лізе в воду. Але й його участь не веде до нічого.

— Треба підрубати коріняку! — рішає вкінці Любим. — Гарасиме, піди за сокирою! Сокири дайте!

— А не повідрубуйте собі пальців! — каже пан, почувши підводні удари сокири о коріняку. — Юхиме, йди геть відси! Чекайте, я витягну мнюха... Ви не теє...

Підрубали коріняку. Її злегка надломлюють, а Андрій Андрієвич на превелике своє вдоволенє чує, як його пальці лізуть мнюхови під зяви.

— Тягну, братики! Не пхайтесь... стійте... тягну!

Поверх води показуєть ся велика мнюхова голова, а за нею чорне, аршинове тіло. Мнюх повертає отяжіло хвостом і хоче вирватись.

— Збиткуєш! Пусте, брате! Зловили? Ага!

По всіх лицах розливаєть ся медовий усміх. Мінута минає на мовчазливі оглядини.

— Показний мнюх! — каже Юхим, чіхаючись під лопаткою. — Буде з десять фунтів...

— Так... — питає пан. — Печінка яка надута! Аж випірає її з середини! А...ах!

Мнюх нараз несподівано робить сильний рух хвостом до гори і рибалки чують сильний плюск... Усі розняли руки, але вже запізно; а мнюх — шукай вітра в полі!

IV. Книга зажалень.

Лежить вона, отся книга, в шафіці, умисно для неї зробленій, на залізничій станції. Ключ від шафки „переховує жандарм станції“, а в дійсности не треба ніякого ключа, бо шафка все вітворена. Розгоріть книгу і читайте:

„Високоповажаний добродію! Проба пера!?“ Під сим нарисована мордочка з довгим носом і ріжками. Під мордочкою написано: „Се на памятку мені: ти скотина, а я ні. Я — морда твоя“.

„Під'їзджаючи до сеї станції і оглядаючи через вікно природу, мені злетів капелюх. І. Ёрмонкін“.

„Хто писав, не знаю, а я дурний читаю“.

„Лишив памятку начальник відділу претенсій Коловровєв“.

„Заношу скаргу мою на кондуктора Кучкіна за його простацтва в стосунку до моєї жінки. Жінка моя зовсім не галасувала, а противно старалась, щоб усе було тихо. А також і що до жандарма Клятвіна, котрий узяв мене по простацки за плече. Меш-

кане маю в маєтности Андрія Івановича Іщєєва, котрий знає моє поведєнє. Канторист Самолучшев“.

„Нікандров соціяліст!“

„Будучи під сьвіжим вражінем учинку, що мене обурив... (перечеркнено). Переїзджаючи через отсю стацию, я був обурений до глибини душі отсим (перечеркнено). В моїх очах сповнено ось учинок, що мене сильно обурив і що яркими барвами малює наші велізиничі порядки... (дальше все перечеркнено, крім підпису). Ученик VII-ої класи Курської гімназії Алексєй Зудьйов“.

„Очікуючи відходу поїзду оглядав я фізіономію начальника станції і був в неї дуже невдоволений. Заявляю се по лінії. Неупадаючий на дусі літник“.

„Я знаю, хто се писав. Се писав М. Д.“.

„Панове! Тельцовський шулер!“

„Жандармиха їздила учора з буфетником Костиком за ріку. Зичимо всього найліпшого! Не впадай на дусі, жандарме!“

„Переїзджаючи через стацию і будши голодний, роздумуючи, щоби то з'їсти, я не міг знайти пісної страви. Диякон Духов“.

„Жери, що дають!“

„Хто знайде шкіряну папіросницю, нехай віддасть у касі Андрівни Юрієвичу“.

„З причини, що мене наганяють зі служби, що ніби то я піячу, то заявляю, що всі ви лотри і злодії. Телеграфіст Козьмодемянський“.

„Чеснотами прикрашайте ся!“

„Катрусю, я вас шалено люблю!“

„Прошу в книзі зажалєнь не писати нічого иньшого. За начальника станції Іванов 7-ий.“

„Хоч ти й сємий, а дурний!“

V. Мислитель.

Полуднева спека. В повітрі ані звуків, ані руху... Ціла природа наче одна велика забута Богом і людьми оселя. Під навислим листєм старої липи коло помешканя вязничного наглядача Яшкіна, за маленьким триногим столом сидить сам Яшкін і його гість, управитель повітової школи Пімфов. Оба без сурдугів, камізолі розгорнені, лица облиті потом, червоні, нерухомі; їх здіб-

ність виразити що небудь спаралізована спекою.. Лице Пімфова зовсім розкисле і розплило ся в лїнивства, очі посоловіли, спідня губа обвисла. А в очах і на чолі Яшкіна ще слїдна яка-така діяльність; видно, він про щось думає.. Оба споглядають один на одного, мовчать і висловляють свої муки сопінєм і плесканєм долонями по мухах. На столі карафка з горілкою, ликовате варене м'ясо і бляшанка з сардинок з сивою солею. Уже випили по одній, по другій і по третій...

— Так! — вимовляє нарешті Яшкін, та так несподівано, що пес, що дрімав коло стола, здригнувшись і спустивши хвіст тікає на бік. — Так! Що хочете говорити, Филипе Максимовичу, а в російськїм язичі дуже багато непотрібних орфографічних знаків!

— То єсть, чому-ж? — скромно питає Пімфов, витягаючи з келїшка крильце мухи. — Хоч і багато знаків, але кождий з них має своє значінє і своє місце.

— Вже ви се лишіть! Нїякого значіння ваші знаки не мають. Се тільки мудрованє... Накладе десять протинків у одній стрічці і думає, що він розумний. Наприклад заступник прокуратора Мерінов кладе після кожного слова протинок. По що се? Високоповажаний добродію — протинок, звидівши вязницю того а того дня — протинок, я запримітив — протинок, що арештанти — протинок.. Тьфу! Аж в очах мигає! А в книжках теж саме... Середній знак, дві точки, скобки ріжні. Аж обридне читати. А деякому франтови мало одної точки, візьме і напхає їх цілий ряд... По що се?

— Наука сього вимагає.. — зітхає Пімфов.

— Наука... Заморока розуму, а не наука... З бутї видумали... замилювати очі... Наприклад в нїякій заграничній мові нема того „ять“, а в Росії єсть... По що воно? — питаю. Напишіть „хлѣбъ“ з ятьом або без ятя, хиба се не все одно?

— Бог знає, що ви говорите, Іліє Мартиновичу! — ображає ся Пімфов. — Як же то можна „хлѣбъ“ через „е“ писати? Таке говорите, що навіть слухати неприємно!

Пімфов випиває келїшок і з образою моргаючи очима відвертає лице на бік.

— Тай били-ж мене за те „ять“! — говорить дальше Яшкін. — Памятаю, раз викликає мене учитель до таблиці і диктує: „Лѣкаръ уѣхалъ въ городъ“. Я взяв і написав: „лѣкаръ“ через „е“. Вибив. За тиждень знов до таблиці, знов пиши: „Лѣкаръ

уїхалъ въ городъ“. Пишу я сим разом через „Ѣ“. Знов вибив. „За щож се, Іване Томичу? Змилуйтесь, ви-ж самі говорили, що тут „Ѣ“ треба!“ „Тоді, каже, я помилив ся, а прочитавши учора працю одного члена академії про „Ѣ“ в слові „лѣкаръ“, годжусь в академію наук. Тебе же бю в обовязку присяги...“ Ну, і бив. А у мойого Василька все вухо напухло через те „Ѣ“... Коли-б я був міністром, заказав би я вам „ятьом“ людей мучити.

— Бувайте здорові! — зітхав Пімфов, моргаючи очима і одягаючи сурдут. — Я не можу слухати, коли про науки...

— Ну, ну, ну... вже й образив ся! — говорить Яшкін, хапаючи Пімфова за рукав. — Я-ж се лише так, задля розмови... Ну, сядьмо, випемо!

Ображений Пімфов сідає, не і відвертає лице на бік. Наступає мовчанка. По-при них кухарка Теона несе цебер з помиями. Чути плюск вилитих помий і писк обілляного пса. Неживе лице Пімфова розкисає ще більше; ось-ось розплинеть ся в горяча і потече на каміволю. На чолі Яшкіна збирають ся зморщкы. Він з великою увагою дивить ся на ликовате мясо і думає... До стола підходить інвалід, понуро і зпід лоба споглядає на карафку і побачивши, що вона порожня, приносить нову порцію... Пють іще.

— Так! — каже нараз Яшкін. Пімфов здрігаєть ся і зі страхом дивить ся на Яшкіна. Він жде від нього нових ересей.

— Так! — повторяє Яшкін, замислено дивлячись на карафку. — На мій погляд і наук непотрібних за багато!

— Себто, як же се? — по тиху питає Пімфов. — Які науки ви вважаєте непотрібними?

— Всі... Чим більше чоловік знає, тим більше про себе думає! Гордошів більше... Я-б казав вивішати всі ті... науки... Ну, ну... вже й образив ся! Який бо справді образливий, слова сказати не можна! Сядьмо, випемо!

Приходить Теона і розмахуючи злісно своїми товстими ліктями ставить перед приятелями кваскову юшку в мисці. Зачинаєть ся голосне сербанє, цмаканє. Наче зпід землі з'являють ся три пси і кітка. Вони стоять перед столом і в чутем споглядають на уста, що жують. Після юшки наступає молочна каша, котру Теона ставить в такою лютістю, що зі стола падають ложки і шкiрки хліба. Перед кашею приятелі мовчки пють.

— Все на сїм сьвітї непотрібне! — запримичає нараз Яшкін.

Пімфов упускає на коліна ложку, зі страхом дивить ся на Яшкіна, хоче протестувати, але язик ослаб від трунку і заплутав ся в густій каші... Замість звичайного „себто, як же се?“ — виходить тільки муркотіне.

— Все непотрібне... — говорить дальше Яшкін. — І науки і люди... і вязниці і мухи... і каша... І ви непотрібні... Хоч ви й добрий чоловік і в Бога вірите, але й ви непотрібні...

— Бувайте здорові, Іліє Мартиновичу! — щебече Пімфов слухуючись убрати сурдут і ніяким способом не може трафити в рукави.

— Ось тепер ми набухали ся, нажлопали ся, — а по що се? Так... Все те непотрібне... Імо і самі не знаємо, по що... Ну, ну... вже й образив ся! Я-ж се тільки так... задля розмови! І куди ви підете? Посидимо, поговоримо... випемо!

Наступає тишина, зрідка тільки переривана дзеньканєм чарок та паним кахиканєм... Сонце вже зачинає хилити ся на захід і тїнь липи все росте й росте.

Приходить Теона і фукаючи та розмахуючи руками розстелює коло стола килимок. Приятелі мовчки випивають по останній, розкладають ся на килимі і повернувшись один до одного спиною починають засипляти...

— Слава Богу! — думає Пімфов. — Нині не дійшов до сотворіння сьвіта і єрархії, а то-б волосє на голові стало, хоч сьвятих із хати виноси...

VI. Ордер.

Учитель низшої військової гімназії, колежський регістратор*) Лев Пустяков мешкав разом з приятелем своїм ляйтнантом Леденцовим. До сього останнього він і звернув кроки свої ранком на Новий Рік.

— Бачиш, ось в чім річ, Грицю! — сказав він до ляйтнанта після звичайного поздоровлення з новим роком. — Я-б не турбував тебе, коли-б не конечна потреба! Позич мені, дорогий мій, на нинішній день свого Станіслава!**) Нині, бачиш, я обідаю у купця Спічкіна. А ти його знаєш, сього падлюку Спічкіна:

*) Найнижша уряднича ранга.

**) Найнижший з російських ордерів, а їх дуже багато.

він страшно любить ордери і майже дрантем уважає тих, у кого не балажкається щось там на шиї, або в дірці сурдута. А до того ще він має дві доньки... Настя, знаєш, і Зіна... Кажу тобі, як приятелеви... Ти мене розумієш, дорогий мій! Дай, будь ласкав!

Усе те виговорив Пустяков затиноючись, червоніючи і несьміло поглядаючи на двері. Ляйтнант вилаяв його трохи, але згодився.

О другій годині з полудня Пустяков їхав фіякром до Спічкіних, і розгорнувши трошечки футро споглядав собі на груди. На грудях сів золотом і блистів емалією чужий Станіслав.

— Наче й поважане для себе більше чуєш! — думав учитель покашлюючи. — Маленька штучка, не варта більше як п'ять рублів, а який ефект викликає!

Під'їхавши до дому Спічкіна, він розгорнув футро і зачав поволеньки платити фіякрови. Візник, як йому здавалось, остовпів побачивши вилоги, тузики і Станіслава. Пустяков з задоволенням відкашлянуv і увійшов до дому. Скидаючи в передпокою футро він заглянув у гостинну кімнату. Там за довгим столом сиділо вже з п'ятнадцять осіб і обідали. Чути було бесіду і стук начиння.

— Хто там дзвонить? — промовив голос господаря. — Ба, Лев Николаєвич! Просимо ближше! Трошки спізнились, але то нічого... Ми що йно сіли.

Пустяков випрямив груди, підніс голову і затираючи руки, увійшов до покою. Але тут він побачив щось страшне. За столом поруч з Зіною сидів його товариш по службі, учитель французької мови Трамблян. Показати Французови ордер — значило би викликати багато неприємних запитань, значило би скомпромітувати себе на віки, осьмішити себе... Утікти, або зірвати ордер, се була перша гадка, яка прийшла в голову Пустякову; але ордер був міцно пришитий і відворот був уже неможливий. Закривши скоро правою рукою ордер він згорбився, незручно поклонився і нікому не подаючи руки, тяжко сів на порожнє крісло, як раз против колеги Француза.

— Мабуть випив! — подумав Спічкін, поглянувши на його заклопотане лице.

Перед Пустяковим поставили таріль росолу. Він узяв лівою рукою ложку, але згадавши, що лівою рукою не випадає їсти в поряднім товаристві, осьвідчив, що він уже пообідав і їсти не хоче.

— Я вже їв... Дякую... — промуркотів він. — Був я з візитою у вуйка, протосеря Єлєєва, і він просив мене... теє... пообідати.

Душа Пустякова наповнилась прикрою нудьгою і злобною досадою: росіл видавав смачний запах, а з печеної осетрини виходив незвичайно апетитний димок. Учитель попробував увільнити праву руку і прикрити ордер лівою, але се показало ся не вигідним.

— Запримітять... І через цілі груди рука буде протягнена, наче приготую ся співати. Господи, коби хоч скорше обід скінчив ся! В реставрації вже пообідаю!

Після третьої страви він несьміло, одним очком поглянув на Француза. Трамблян також чомусь сильно заклопотаний, дивив ся на нього і також нічого не їв. Поглянувши один на одного вони ще більше заженували ся і поспускали очі на порожні тарелі.

— Запримітив, надлюка! — подумав Пустяков. — По морді бачу, що запримітив! А він, непотріб, авантюрик! Завтра таки донесе директорови!

З'їли господарі й гості четверту страву, з'їли по волі судьби й п'яту...

Якийсь високий добродій з широкими ніздрями, горбатим носом і з природи прижмуреними очима встав, погладив себе по голові і виголосив:

— Е-е-е... еп... еп... епрошу випити за розцвіт присутних дам!

Гості з галасом устали і взяли чарки. Голосний викрик залунав по всіх покоях. Дами усміхнулись і стали стукатись з гістьми чарками. Пустяков устав і взяв свою чарку в ліву руку.

— Льве Николаєвичу, будьте ласкаві подати сю чарку Настасії Тимофіївні! — звернув ся до нього якийсь мужчина, подаючи йому чарку. — Присилуйте її випити!

Сям разом Пустяков на великий свій страх мусів пустити в рух і праву руку. Станіслав з пімнятою червоною стяжечкою побачив вкінці сьвіт і заблестів. Учитель побілів, звів голову і несьміло поглянув у сторону Француза. Той дивив ся на нього здивованим, допитливим поглядом. Уста його усміхались і з лица поволи щезало заклопотане...

— Юліє Августовичу! — звернув ся до Француза господарь. — Передайте бутельку, кому належить!

Трамблян перішучо витягнув праву руку по бутельку і... о щастє! Пустяков побачив на його грудях ордер. І се не був

Станіслав, а сама Анна!*) Отже й Француз поциганив! Пустяков засьміяв ся з вдоволенем і розкинув ся на кріслі... Тепер уже не треба було ховати Станіслава! Оба одним гріхом прогрішили ся, отже ніхто не буде доносити і безчестити...

— А-а а... гм! — промуркотів Спічкін, побачивши на грудях учителя ордер.

— Та-ак! — сказав Пустяков. — Дивна справа, Юліє Августовичу! Як мало було у нас перед сьвятами відзначень! Скільки народу у нас, а лише я й ви дістали! Дивна річ!

Трамблян весело покивав головою і наставив наперед ліву вилогу сурдута, на котрім красувалась Анна III-ьої класи.

По обіді Пустяков ходив по всіх покоях і показував паннам ордер. На душі йому було легко, свobodно, хоч і докучав трохи голод.

— Коли-б я знав сю штуку, — думав він поглядаючи з завистю на Трамбляна, що розмовляв зі Спічкіним про ордери, — я був би й Володимира**) причіпив собі! От, не догадав ся!

Тільки та одна гадка трохи й мучила його. Що до иньшого, то він був зовсім щасливий.

VII. Обмова.

Учитель каліграфії Сергій Капітонович Ахієєв видавав свою дочку Наталію за вчителя історії і географії Івана Петровича Лошадіних. Весільна радість плила як по маслі. В салі співали, грали, танцювали. По покоях снували ся як непритомні сюди й туди позичені з казина льокаї в чорних фраках і в білих зашпцених краватках. Усюди галас і гутірка. Учитель математики Тарантулов, Француз Падекуа і молодший ревізор контрольної палати Ігор Венедиктович Мзда сидючи побіч себе на канапі, розповідали гостям з поспіхом і перебиваючи один одного випадки похоронення живцем і виповідали свої погляди про спиритизм. Усі три не вірили в спиритизм, але признавали, що на сьім сьвітї є багато такого, чого ніколи людський розум не розбере. В другім покою учитель російської мови й літератури Додонський об'ясняв гостям випадки, коли вартовий має право стріляти до прохожих.

*) Другий з кінця ордер. **) Третій від кінця, значний уже ордер.

Розмови були, як бачите, страшні, але дуже приємні. Через вікна в подвіря заглядали люди, що по своєму соціальному положенню не мали права увійти до середини.

Як раз о півночі господарь Ахінєєв пішов до кухні поглянути, чи все готове до вечері. В кухні від підлоги аж до стелі носився дим, що складався з гусячих, качах і багато інших запахів. На двох столах були розложені і розставлені в артистичнім неладі атрибути закуски і випивки. Коло столів поратася кухарка Марта, червопа, груба й тісно переперезана баба.

— Покажіть-но мені, мамуню, осетра! — сказав Ахінєєв, затираючи руки й обливаючись. — Який запах, що за м'язма! Цілу кухню й з'їв би! Ану-но, покажіть осетра!

Марта приступила до лавки і обережно підняла затовщений аркуш газети. Під тою газетою на величезнім полумиску лежав великий осетер з підливою, прикрашений капарами, оливками і морквою. Ахінєєв поглянув на осетра і ахнув. Лице його засяло, очі піднесли у гору. Він нахилився і видав губами звук, наче скрип немащеного колеса. Постоявши трохи, він з радости тріснув пальцями і ще раз цмокнув губами.

— Ба! Звук горячого поцілунка... Ти з ким тут цілуєшся, Мартихо? — почувся голос із сусідньої кімнати і в дверях показалася страшна голова помічника клясових наглядачів Ванькіна. — З ким се ти? А-а-а... дуже приємно! З Сергієм Капітоповичем! Гарно, діду, нема що й говорити! З жіночим польонезом тет-а-тет!

— Я зовсім не цілюсь! — сказав заклопотаний Ахінєєв. — Хто се тобі, дурню, сказав? Се я того... губами цмокнув в відношенню... в розумінню вдоволення... На вид риби...

— Говори, говори!

Голова Ванькіна широко усміхнулася і сховалася за дверми. Ахінєєв почервонів.

— Чорт знає, що таке! — подумав він. — Піде тепер поганець і наговорить! На ціле місто осьмішить мене, скотина!

Ахінєєв несміло увійшов до салі і зпід ока поглянув на бік: де Ванькін? Ванькін стояв коло фортецяна і зі сьміливим видом зігнувшись шептав щось своячці інспектора, а вона сьміялась.

— Се про мене! — подумав Ахінєєв. — Про мене, щоб він тріснув! А вона й вірить... вірить! Сьмієть ся! Боже мій! Ні, так не можна сього лишити... ні... Треба так зробити, щоб йому

не повірили... Поговорю з ними всіми, і він пошиєть ся в дурні, обмовником назвуть!

Ахінєєв почіхав ся і все з заклопотанєм підійшов до Падекуа.

— Я тепер був у кухні і давав розпорядження що до вечері! — сказав він до Француза. — Ви, я знаю, любите рибу, а у мене, батечку, осетер оттакий! Два аршини! Хе-хе-хе... Ага... був би забув... Тепер от у кухні з тим осетром — чистий анекдот! Входжу я до кухні і хочу оглянути страви... дивлюсь на осетра і з вдовolenня, з пікантності губами цмок! А в сю мінуту нараз сей дурень Ванькін входить і говорить: „Ха-ха-ха... а-а-а... ви цілуєтесь тут?“ Ніби з Мартою, з кухаркою! От видумав, дурний чоловік! Баба ні з піря, ні з мяса, до всіляких звірят подібна, а він... цілуватись! Чудак!

— Хто чудак? — спитав підходячи до них Тарантулов.

— Та ось сей, Ванькін! Входжу я до кухні...

І він розповів про Ванькіна.

— І розсмішив же, чудак! А що до мене, то приємнійше з бриськом цілуватись, ніж з Мартою! — додав Ахінєєв, оглянувшись і побачив за собою Мзду.

— Ми про Ванькіна! — сказав він до нього. — Дивачиско! Входить він до кухні, побачив мене поруч з Мартою, тай ну же різні жарти видумувати. „Чом ви, каже, цілуєтесь?“ По паному се йому привиділось. А я, кажу, скорше з индиком поцілуюсь, ніж з Мартою! Тай жінку маю, кажу, дурню ти якийсь! Розсмішив же!

— Хто вас розсмішив? — спитав отець катехит, що саме тепер підходив до Ахінєєва.

— Ванькін. Стою я, знаєте, в кухні і на осетра дивлюсь...

І так далі. За якої пів години вже всі гості знали про історію з осетром і Ванькіним.

— Нехай тепер їм розповідає! — думав Ахінєєв, затираючи руки. — Нехай! Він зачне розповідати, а йому зараз: „Говори, говори, дурню, ні се, ні те! Ми все знаємо!“ І Ахінєєв так заспокоїв ся, що випив з радости за багато, аж чотири чарки. Після вечері він пішов до себе і заснув, як зовсім невинне дитя, а на другий день він навіть не памятав історії з осетром. Але, на жаль: „Чоловік стріляє, а Бог кулі носить!“ Злий язик зробив своє і не допомгла Ахінєєву його хитрість. Як раз за тиждень, в середу після третьої години вклясі, коли Ахінєєв стояв посеред учитель-

ської салі і розводив ся про погані наклони ученика Висекіна, до нього підійшов директор і відкликав його на бік.

— Ось що, Сергію Капітоновичу! — сказав директор. — Вибачте мені! Се не моя річ, але все таки я повинен дати до зрозуміння... Мій обов'язок... Бачите, ходять слухи, що ви живете з тою... кухаркою... Се не моя річ, але... Жийте собі про мене з нею... цілуйтесь... як собі хочете, тільки, будьте ласкаві, не так славно-явно! Прошу вас! Не забувайте, що ви педагог!

Ахінєєв застиг і замлів. Наче цілий рій нараз ужалив його, наче окропом опарений пішов він до дому. Ішов він до дому, а йому здавалось, що на нього ціле місто зглядаєть ся, як на вимашеного дьогтем... Дома чекала його нова біда.

— Ти чому нічого не жереш? — спитала його при обіді жінка. — Над чим задумав ся? Про амури думаєш? За Мартусею затужив? Все я, махамете, знаю! Добрі люди вітворили мені очі! У-у-у... в-вар-вар! — І тріс його по лиці... Він устав ізза стола, і не чуючи під собою землі, без шапки і плаща поплів ся до Ванькіна. Ванькіна він застав дома.

— Падлюка ти! — звернув ся Ахінєєв до Ванькіна. — За що ти мене перед цілим сьвітом болотом обкидав? За що ти мене обмовив?

— Як обмовив? Що ви видумали!

— А хто нарозповідав, що ніби-то я з Мартою цілував ся? Може не ти, скажеш? Не ти, збую якийсь?

Ванькін заморгав і зарухав усіми нервами свого споневіряного лица, підніс очі на образ і промовив:

— Най мене Бог скарає! Щоб мені очі вилізли і щоб я здох, коли я хоч одно слово про вас сказав! Щоб я сьвіта божого не бачив, щоб холера на мене зайшла!...

Про щирість Ванькіна годі було сумніватись. Очевидно, не він наклепав на Ахінєєва.

— Але хтож? хто? — задумав ся Ахінєєв, перебираючи в своїй памяті всіх своїх знайомих і стукаючи себе в груди. — Хтож?

— Хтож? — питаємо й ми читача...

З російського переклада

Марія Трубевська.

